

UNDERSÖKNING OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Detaljplan för Kolartorp 5:1, Kolartorp strand / Stalands Handen/Kolartorp, Haninge kommun

Enligt 6 kap 5 § miljöbalken (1998:808), ska kommunen undersöka om genomförandet av en detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan eller ej. Undersökningen innebär att kommunen identifierar omständigheter som talar för eller emot en betydande miljöpåverkan.

I 5 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) anges vilka omständigheter som kommunen ska utgå ifrån vid en sådan undersökning. Det är, exempelvis, miljöproblem som är relevanta för planen, de sannolika miljöeffekternas omfattning och i vilken utsträckning de kan avhjälpas, risker för människors hälsa eller för miljön till följd av olyckor, påverkan på möjligheten att nå miljö kvalitetsnormer, eller påverkan på kulturvärden eller andra utmärkande egenskaper i naturen.

Kommunen ska, efter att undersökningen genomförts, ta ställning till om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan eller ej. Undersökningen och ställningstagandet ska samrådas med berörda myndigheter i ett så kallat undersökningssamråd. Därefter tar kommunen ett särskilt beslut, som avgör frågan. Om betydande miljöpåverkan kan antas ska en strategisk miljöbedömning göras, inklusive framtagande av en miljökonsekvensbeskrivning.

Undersökningen ska, enligt 5 kap. 11a § Plan- och bygglagen (2010:900), genomföras inom ramen för samrådet. För denna detaljplan sker undersökningssamrådet i samband med detaljplanesamrådet, varför ett särskilt beslut i frågan fattas först efter detaljplanesamrådets slut. Den slutliga undersökningen, i vilket beslutet framgår, anslås på kommunens hemsida, där det blir tillgängligt för allmänheten.

OM PROJEKTET

Om detaljplaneförslaget innebär att planområdet får tas i anspråk för en sådan anläggning eller på ett sådant sätt som avses i 4 kap. 34 § andra stycket i plan- och bygglagen (så kallade MKB-projekt) ska kommunen, i sin bedömning av planens miljöpåverkan, även ta hänsyn till de kriterier som anges i 10-13 §§ miljöbedömningsförordningen. Detta följer av 2 kap. 5 § i plan- och byggförordningen (2011:338). Kriterierna för en undersökning som omfattar MKB-projekt är både fler och mer omfattande, och innefattar bland annat en bedömning av den tilltänkta verksamhetens utmärkande egenskaper, dess lokalisering och dess miljöeffekters typ och egenskaper. Detaljplaner med MKB-projekt medför inte nödvändigtvis betydande miljöpåverkan, utan kommunen behöver göra en bedömning i varje enskilt fall.

Enligt 4 kap. 34 § andra stycket punkt 2 i plan- och bygglagen omfattas detaljplaner som möjliggör ”ett köpcentrum, en parkeringsanläggning eller något annat stadsbyggnadsprojekt” av de utökade kriterierna för undersökningen. Utgångspunkten är att punkt 2 ovan ska läsas som en helhet, där en anläggning, för att omfattas av termen ”annat stadsbyggnadsprojekt”, ska ha liknande egenskaper och miljöpåverkan (exempelvis avseende storlek, omgivningspåverkan eller trafikrörelser) som större parkeringsanläggningar eller köpcentrum. Av förarbetena framgår därtill att termen ”annat stadsbyggnadsprojekt” kan avse utveckling eller omvandling av platser inom eller i utkanten av ett område med sammanhållen bebyggelse, som gör att detta område expanderar. Det nämns särskilt att planering för ändrad användning från exempelvis industriområde till bostadsområde bör omfattas av termen (se prop. 2020/21:174).

Detaljplaneförslaget, som undersökningen utgår från, beskrivs i sin helhet i planbeskrivningen och plankartan som samråds samtidigt som denna undersökning. Den föreslagna detaljplanen möjliggör bland annat för en förskola samt ca 350 nya bostäder i form av flerbostadshus och radhus, med tillhörande parkeringsplatser (ca 300st). Mot bakgrund av att utvecklingen föreslås ske på en plats som i nuläget delvis är obebyggd och delvis används för logistikverksamhet, är kommunens bedömning att detaljplaneförslaget kan likställas vid ett ”annat stadsbyggnadsprojekt” och att det omfattas av skrivningen i 4 kap. 34 § andra stycket punkt 2 i plan- och bygglagen. Undersökningen ska därmed inkludera de utökade kriterierna.

MOTIVERAT STÄLLNINGSTAGANDE OM BETYDANDE MILJÖPÅVERKAN

Syftet med detaljplanen är att bidra till utvecklingen av den regionala stadskärnan, inom vilken planområdet ligger. Utvecklingen innebär, enligt detaljplaneförslaget, att en del av åsbarrskogen och dess omkringliggande natur exploateras. Sandmiljöer är överlag värdefulla och inom planområdet har rödlistade insekter knutna till sand påträffats. Det gör att de förluster som följer av föreslagen exploatering medför viss lokal påverkan på naturmiljö och biologisk mångfald. Konsekvenserna är dock inte betydande och med föreslagna planåtgärder skyddas den mest värdefulla naturen. Genom tillämpningen av grönytefaktor på kvartersmark kan åtgärder som bidrar till biologisk mångfald och som gynnar pollinerare därtill tillföras.

Exploatering och förtätning leder till en högre andel hårdgjord yta och ökad avrinning. Med föreslagna planbestämmelser som reglerar kvartersmarkens genomsläpplighet och med föreslagen utformning av dagvattenåtgärder, kan volymökningen hanteras. Det bedöms att föroreningarna som släpps ut från planområdet minskar efter ett genomförande av detaljplanen och det föreligger ingen risk för negativ påverkan på recipienten. Även riskerna för grundvattnet minskar med föreslagen dagvattenhantering och med sanering av befintliga markföroreningar. Översvämningrisker bedöms gå att hantera genom att marken höjdsätts på så sätt att gator och fördröjningsytor ligger lägre än bebyggelsen, så att vatten kan avledas utan risk.

Platsen upplevs som otrygg idag. Med nya bostäder och en förskola medför detaljplaneförslaget ökad närvaro under fler av dygnets timmar, vilket stärker den upplevda tryggheten. Ett genomförande av detaljplanen förbättrar också säkerheten och tillgängligheten för gående och cyklister, både inom planområdet och i stråket mellan Handen och Vega.

Åsbarrskogen har rekreativa värden och spelar en viktig roll för boende i närområdet. Åsen är också betydelsefull ur ett landskapsperspektiv. Dessa värden bevaras i och med att åsen i huvudsak undantas från exploatering. Med ett genomförande av detaljplanen utökas den täta staden västerut i Handen. Föreslagen bebyggelse skiljer sig påtagligt från den omgivande småhusbebyggelsens skala. Detaljplanens utformning med högre bebyggelse i öster och låga radhus i väster gör dock att övergången från ny till befintlig bebyggelse blir mildare. Den sammanhängande bebyggelsen utmed Nynäsbanan regleras också, för att få ett mer varierat uttryck.

De verksamheter som det planeras för medför inte några betydande risker eller föroreningsskällor. Däremot innebär planrådets läge invid Nynäsbanan att det finns flera risker utifrån som behöver beaktas. Med införandet av planbestämmelser som reglerar skydd mot störningar går det att säkerställa att trafikbullerförordningens riktlinjer följs, att komfortvibrationer inte överskrider riktvärdena samt att inga oacceptabla risker för människors hälsa uppstår vid en eventuell olycka på järnvägen. Åsen är erosionskänslig och markförhållandena är i vissa delar av planområdet utmanande, men med tekniska lösningar bedöms utmaningarna gå att hantera. På så vis kan en lämplig boendemiljö i centralt läge tillskapas. Den trafikökning som den föreslagna detaljplanen medför bedöms inte leda till olägenheter i närområdet, vad gäller trafikbuller, luftkvalitet eller framkomlighet.

Mot bakgrund av det resonemang som förs i undersökningen bedömer kommunen att detaljplaneförslaget inte leder till sådana effekter att detaljplanen förväntas medföra betydande miljöpåverkan, på så sätt som avses i 6 kap 5 § miljöbalken. I bedömningen har särskild hänsyn tagits till den tilltänkta verksamhetens utmärkande egenskaper, lokalisering och miljöeffekter enligt 10-13 §§ miljöbedömningsförordningen. Mer ingående motiveringar presenteras i kommande avsnitt.

Sammanfattad bedömning		Betydande miljöpåverkan	
		JA	NEJ
1	Miljömål		X
2	Natur		X
3	Sociala värden		X
4	Kulturella värden		X
5	Risk för hälsa om miljö		X
6	Övriga värden		X

PLANÅTGÄRDER

Till planåtgärder räknas planbestämmelser eller åtgärder via tecknade avtal, eller kommunalt beslutade och finansierade åtgärder, som syftar till att minska detaljplanens negativa miljöeffekter eller stärka dess positiva effekter. Följande planåtgärder föreslås:

- Sandslänten i norr och större delen av åsbarrskogen regleras som NATUR och undantas från exploatering. Fortsatt solinstrålning på den sydvända sandslänten säkras genom att höjderna på den nya bebyggelsen trappas av mot norr (h_1 och h_2).
- För att bevara karaktär och naturvärden regleras delar av förskolegården och sandslänten på kvartersmark så att markens höjd inte får ändras (n_1) och att marken ska vara genomsläpplig (b_1).
- Grönrytefaktor tillämpas på kvartersmark, vilket möjliggör för bevarande och nyskapande av grönska med förutsättningar för rekreation och/eller biologisk mångfald.
- För att hantera befintliga markföroreningar anges att startbesked inte får ges för byggnad förrän markens lämplighet säkerställts genom sanering av förorenad mark.
- Avrunnen volym från planområdet begränsas genom en planbestämmelse som anger att minst 50 procent av kvartersmarkens totala yta ska vara genomsläpplig.
- Bebyggelsen mot järnvägen regleras för att få en uppbruten form med varierande fasader och avvikande bottenvåningar. Bebyggelsens höjd trappas av mot väster för att möta villabebyggelsen på ett känsligare sätt.
- En planbestämmelse om skydd mot störningar (m_1) säkerställer att byggnaderna närmast järnvägen utformas så att inga oacceptabla risker uppstår vid olyckor med farligt gods.
- En planbestämmelse om skydd mot störningar (m_2) säkerställer att lämpliga åtgärder genomförs för att bebyggelsen ska förhålla sig till trafikbullerförordningen.
- En planbestämmelse om skydd mot störningar (m_3) säkerställer att bebyggelsen grundläggs och utformas på ett sådant sätt att riktlinjer för komfortvibrationer inte överskrids.
- Gator och bebyggelse höjdsätts och regleras med plushöjder, så att skyfallsvatten kan avledas ytligt eller samlas upp i multifunktionella fördröjningsytor.

REKOMMENDATIONER

De åtgärder som föreslås här regleras inte, utan är rekommendationer till det kommande genomförandet:

- För bevarad naturmark, både på kvartersmark och allmän plats, bör det tas fram en skötselplan då öppna sandmiljöer är i behov av viss skötsel, eller visst slitage för att hållas öppna.
- För att dagvattenanordningarna ska bibehålla sin reningsfunktion behövs kontinuerlig skötsel. Sandfång krävs för att infiltrationsanläggningar inte ska sättas igen.
- Växtbäddar och skelettjordar som omhändertar vägdagvatten ska anläggas med tätskikt och vidare avledning, för att inte riskera att förorenat vatten når grundvattenmagasinet.
- Befintliga lågpunkter ersätts med nya, i form av nedsänkta bäddar och multifunktionella ytor, enligt förslag i dagvattenutredningen.
- Grundläggningsförutsättningarna bör fortsatt utredas i projekteringsskedet.

1. MILJÖMÅL

BESKRIVNING AV NULÄGET

2015 antog världens stats- och regeringschefer 17 globala mål och Agenda 2030 som beskriver hur världen ska arbeta för hållbar utveckling. I Sverige är kommuner inkluderade i genomförandet av målen. Planförslaget berörs främst av mål nummer 4) God utbildning för alla, 6) Rent vatten och sanitet för alla, 11) Hållbara städer och samhällen, och 15) Ekosystem och biologisk mångfald.

Sveriges riksdag har tagit beslut om svenska miljömål (miljökvalitetsmål). De är 16 stycken och utgör en gemensam riktning för det svenska miljöarbetet. Kommunernas roll i arbetet för att uppnå miljömålen är att översätta nationella och regionalt prioriterade mål till lokala mål och åtgärder som blir verktyg i den lokala politiken. Planförslaget berörs främst av målen giftfri miljö, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet, god bebyggd miljö, samt ett rikt växt- och djurliv.

De kommunala miljömålen i Haninge utgår från översiktsplanen, vars vision bland annat slår fast att kommunen ska bedriva ett aktivt miljö- och klimatarbete. Till visionen hör riktlinjer och planeringsinriktningar, som konkretiserar visionen. De delar som är av relevans för miljö och stadsbyggnad kan delas in i tre kategorier: 1) Fossilfria resor och transporter, 2) Hållbar stadsutveckling, samt 3) Rent vatten och naturens mångfald.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Agenda 2030				
Sveriges nationella miljömål				
Haninge kommuns miljömål				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Agenda 2030. En ny förskola med gott om fria förbättrar tillgången till förskola av god kvalitet (mål 4.2). Genom att markföroreningar hanteras och dagvattenhantering utformas med hänsyn till recipient och grundvattenförekomst, kan planförslaget bidra till förbättrad vattenkvalitet (6.3 och 6.6) och säkrad tillgång till dricksvatten (6.1). Påverkan på mål 15 väntas bli något negativ, då planförslaget innebär viss negativ påverkan på naturliga livsmiljöer och biologisk mångfald (15.5) och bevarandet av ekosystem på land (15.1). Avslutningsvis väntas tillskottet på bostäder och goda boendemiljöer i kollektivtrafiknära läge bidra positivt till mål 11, om hållbara städer och samhällen. Överlag bedöms planförslaget, sett till målen i Agenda 2030, få övervägande positiva effekter.

Sveriges miljömål. På samma sätt som för de globala målen kan genomförandet av detaljplanen bidra positivt till målen om giftfri miljö, levande sjöar och vattendrag, och grundvatten av god kvalitet. Detaljplanen väntas även leda till en utveckling i riktning mot en god bebyggd miljö, så som den formuleras i målbeskrivningen. Utvecklingen sker till viss del på bekostnad av försämrad status för bevarandevärda naturtyper och rödlistade arter, och därigenom försvårad måluppfyllnad angående ett rikt växt- och djurliv. Genom att undvika de mest betydelsefulla områdena, samt med integrering av ekosystemtjänster genom kommunens grönytefaktor, kan de negativa effekterna dock begränsas. Sammantaget bedöms påverkan avseende de nationella miljömålen som positiv.

Haninges miljömål. Planområdet ligger inom den regionala stads kärnan och föreslagen utveckling bidrar med förbättrade förutsättningar för gående och cyklist. Det är positivt för målet om fossilfria resor och transporter. Vad gäller hållbar stadsutveckling (mål 2) så stärks tryggheten i området och såväl boende som förskolebarn kommer ha nära till grönytor. Med tillämpning av grönytefaktor värnas och utvecklas ekosystemtjänster. Sanering av föroreningar kombinerat med föreslagen dagvattenhantering gör att påverkan på yt- och grundvattenförekomsterna minskar. En anpassad höjdsättning gör också att risker vid skyfall kan undvikas. Sammantaget är påverkan avseende mål 2 tydligt positiv. Säkrade ytor för närrekreation och minskad påverkan på vattenförekomsterna är även positivt för mål 3. Att naturmark med höga värden och betydelse för känsliga arter försvinner är i sammanhanget negativt, men de områden som har de högsta naturvärdena värnas. I sin helhet bedöms planförslaget bidra positivt till uppfyllandet av kommunens miljömål. Planen leder inom många områden till en utveckling som är i den riktning som kommunen, genom sina miljömål, vill uppmuntra.

2. NATUR

BESKRIVNING AV NULÄGET

Naturmiljö samt spridningssamband och värdefulla naturtyper och arter. Planområdet ligger inom tätortsbebyggelsen mellan Handen och Vega och är i översiktsplanen utpekad som förtätningszon med medeltät stadsbygd. I norr är området redan ianspråktaget och består av hårdjord och bebyggd mark. De mellersta delarna, som till viss del är ett före detta grustagsområde, är obebyggda och domineras av naturtyperna åsbarrskog och sandmark. Längst i söder finns triviallövskog med äldre säl, och ett mindre stycke med villabebyggelse. I öster avgränsas planområdet av Nynäsbanans banvall.

Vid den genomförda naturvärdesinventeringen (Ekologigruppen 2018, kompletterad 2022) identifierades flera naturvärdesobjekt inom planområdet. Åsbarrskogen tilldelades högt naturvärde (klass 2), med påtagligt artvärde och biotopvärde. I åsbarrskogen förekommer strukturer som exempelvis död ved, som är viktiga för biologisk mångfald. Vid inventeringstillfället var årstiden inte gynnsam för inventering av marksvampar, men värdefulla sådana bedöms sannolikt finnas i objektet.

Ytterligare ett objekt, som utgörs av södervänd sandmark i planområdets norra del, bedömdes ha högt naturvärde (klass 2). Naturtypen är regionalt sällsynt och inom objektet påträffades fjärilsarten mindre blåvinge (nära hotad) samt sotsandbi (sårbar). Arterna är direkt knutna till sandmiljön.

Två objekt, ett med sandmark precis intill åsbarrskogen och ett med torr ruderatmark vid bangården, bedömdes ha påtagligt naturvärde (klass 3). Därtill identifierades två objekt, triviallövskog i söder respektive igenväxningsmark i nordväst, inneha visst naturvärde (klass 4).

Utmärkande för planområdet som helhet är att ett flertal skyddade och intressanta naturvårdsarter (35st) hittades. Överlag utgörs naturvårdsarterna av steklar, fjärilar och kärleväxter som till stor del är knutna till områdets sandmiljö. Arterna indikerar att det inom planområdet förekommer öppna, torra och solexponerade grus- eller sandmiljöer med längre kontinuitet, där värdväxter och näringsväxter (som käringtand, tjärblomster eller getväppling) trivs. Vissa av indikatorarterna, som klöverblåvinge, vallhumla, bronsbjörn, åssandbi och åkersnylthumla, har högt eller mycket högt indikatorvärde och få tidigare registrerade fyndplatser i kommunen. Dessa arter förekom främst i åsbarrskogen, i den sydvända sandslänten i norr, samt utmed banvallen. Inom planområdet hittades även liljekonvalj som är fridlyst i Stockholms län enligt 9 § artskyddsförordningen.

Naturen inom planområdet är inte utpekad som del av något spridningssamband, men närheten till Rudans naturreservat och den regionala grönstrukturens Hanvedenkil kan göra att naturen har en viss funktion som ”stepping stone” för arter som rör sig mellan större grönområden.

Skyddad natur. De södra delarna av planområdet omfattas av strandskydd för övre Rudansjön, men i övrigt finns det inte någon skyddad natur inom planområdet. Åsbarrskog (Natura 2000-kod 9060) är listad i art- och habitatdirektivets (92/43/EEG) bilaga 1. Naturtypen är inte strikt skyddad men listningen innebär att det är en naturtyp eller livsmiljötyp av gemenskapsintresse, vars bevarandestatus behöver beaktas. Åsbarrskogar är exempelvis känsliga för exploatering eller andra störningar och de kräver en omgivande buffertzona för att inte skadas. Normalt följer åsbarrskogen åsfoten och i det aktuella fallet följer även den rekommenderade buffertzonen denna.

Riksintressen. Planområdet är inte del av och angränsar inte till något riksintresse för naturmiljö.

Grundvatten. Området ligger inom Handens grundvattenförekomst (SE656307-163320), en sand- och grusförekomst som omfattas av miljö kvalitetsnormer. Uttagsmöjligheterna för grundvattenmagasinet är goda eller utmärkta. Förekomsten har enligt senaste klassningen i VISS, god kemisk och kvantitativ status. Tidigare och befintliga verksamheter inom grundvattenförekomstens avrinningsområde medför att det finns viss sårbarhet gällande föroreningar från punktkällor, förorenade områden och transporter. Mätningar av grundvattennivåerna i planområdet genomfördes i två punkter mellan våren 2018 och våren 2019. Mätningarna visade att nivåerna i stort sett var konstanta under perioden, med en avvikande höjning på ca 0,5m i februari. Grundvattennivån mättes till 6 respektive 12 meter under marknivån.

Ytvatten. Dagvatten avrinner norrut, via dagvattendammarna i Damträsk och vidare till recipienten Drevviken (SE656793-163709). Till Damträsk leder även två större dagvattenledningar som passerar genom den östra sidan av planområdet, och som avleder dagvatten från stora delar av centrala Handen.

Hårdgjord mark i planområdets norra del är via ledningar i marken kopplade till dagvattennätet. I övrigt saknas dagvattenanslutning och det finns inga anordningar för dagvattenrening inom planområdet. Rening och fördröjning av dagvatten sker dock nedströms, i Dammräsk.

I dagsläget klassificeras Drevvikens ekologiska status som otillfredsställande och kemisk status är ej god. Utöver kvicksilver och polybromerade difenyletrar (PBDE), som är överallt överskridna, är halterna av PFOS, antracen och tributyltennföreningar för höga. Vad gäller ekologisk status så har Drevviken otillfredsställande mängder växtplankton till följd av övergödning och höga halter näringsämnen (fosfor). De större påverkanskällorna inom avrinningsområdet utgörs bland annat av urban markanvändning och förorenad, eller gammal, industrimark.

För Drevviken finns en miljö kvalitetsnorm med krav på förbättring från otillfredsställande till god ekologisk status, med tidsfrist till år 2027 eller 2033, beroende på påverkanskälla. God kemisk status ska, bortsett från de överallt överskridna ämnena, uppnås till 2027. Som stöd i arbetet med att nå miljö kvalitetsnormen har ett lokalt åtgärdsprogram för Drevviken tagits fram (år 2019). I åtgärdsprogrammet understryks behovet av lokalt omhändertagande av dagvatten vid större ombyggnation och nybyggnation.

Kumulativa effekter. Planförslaget är i linje med gällande Stadsutvecklingsplan (STUP). Enligt STUP:en ska det ske en omfattande stadsutveckling i Haninges regionala stadskärna; i Handen och Vega. Fler byggnader, mer hårdgjord mark och ökade fordonsrörelser gör att föroreningsbelastningen på det avrinnande dagvattnet sannolikt ökar. Det sätter press på den samlade dagvattenhanteringen inom området. Med planerade förtätningar minskar också kvarvarande naturmark.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Naturmiljö		(X)		
Värdefulla naturtyper, arter och spridningssamband		(X)		
Skyddad natur				
Riksentressen				
Grundvatten			(X)	
Ytvatten			(X)	
Kumulativa effekter				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Naturmiljö. Områden med naturvärdesklass 2 är av särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional och nationell nivå. Sådana områden bör undantas från bebyggelse. I planförslaget föreslås att sandslänten i norr samt större delen av åsbarrskogen undantas från exploatering och regleras som NATUR. Den sydvända sandsläntens naturvärden är beroende av fortsatt solinstrålning. Genom att höjderna på den nya föreslagna bebyggelsen regleras så att höjden trappas av mot norr (h_1 och h_2) kan fortsatt solinstrålning säkras och negativ påverkan undvikas. Objektet bör även fysiskt skyddas mot markskador under själva bebyggelsetiden, det regleras inte i detaljplanen.

En liten del av åsbarrskogen (klass 2) föreslås dock bebyggas. Det medför negativ påverkan, men det bedöms samtidigt motiverat för att få till en sammanhållen och trygg bebyggelse utmed järnvägen. En del av åsbarrskogen föreslås även utgöras av förskolegård. Förskolegården föreslås där utformas som ”naturlek” i form av en mer vild och naturnära gårdsyta. Ett visst skydd för åsbarrskogen på förskolegården säkerställs genom prickmark (marken får inte förses med byggnad) samt genom regleringar som anger att markens höjd inte får ändras (n_1) och att marken ska vara genomsläpplig (b_1). Samma regleringar gäller även för större delen av sandslänten av klass 3, som hänger ihop med åsbarrskogen.

Övrig naturmark av naturvärdesklass 4, samt återstående naturmark av klass 3 (banvallen, del som är inom planområdet) kommer att exploateras och hårdgöras. Banvallen består av vanligt förekommande ruderatmark och förlusten av naturvärdesobjektet bedöms inte vara betydande ur naturmiljösynpunkt.

I projektet tillämpas grönytefaktor (GYF) på kvartersmark. I den skiss som lämnats in inför samråd visar byggaktören att det, med marginal, går att uppnå en GYF-kvot på över 0,6. Det gör att det finns goda möjligheter att till skapa nya naturmiljöer med förutsättningar för biologisk mångfald på

kvartersmark. Tillämpningen regleras dock inte i detaljplanen och grönskans utformning preciseras i senare skede, vilket gör effekterna svårbedömda.

Den sammantagna bedömningen är att ett genomförande av detaljplanen skulle medföra något negativ påverkan avseende naturmiljö. Med föreslagna planåtgärder skyddas de mest värdefulla naturtyperna, men sandmiljöerna är samtidigt så ovanliga och värdefulla att all minskning ses som negativ.

Värdefulla naturtyper, arter och spridningssamband. Ett genomförande av planförslaget innebär att sandområden som hyser rödlistade arter och naturvårdsarter till viss del exploateras. Det medför en negativ påverkan på de identifierade arterna. Genom införandet av planåtgärder kan planområdets högsta naturvärden (där de flesta naturvårdsarterna påträffades) beaktas och bevaras. Det gör att den negativa påverkan som uppstår på arter och värdefulla naturtyper endast bedöms bli något negativ. Områdets potentiella funktion som ”stepping stone”, för spridning av arter mellan olika livsmiljöer, bedöms inte påverkas i någon större utsträckning, eftersom åsbarrskogen i stort bevaras.

För sandlevande insekter kan möjligheterna till förflyttning mellan boplatser i åsen och födoplatser vid banvallen till viss del försvåras av ny bebyggelse, särskilt om bullerskärmar uppförs mellan husen. Vid val av grönska på kvartersmark uppmuntras åtgärder som gynnar insekter och pollinerare – tidigblommande träd (exempelvis sälg) och fjärilsrabatter premieras i GYF. Sandmiljöer kan också återskapas genom att anlägga sand- och grushögar eller sandblottor i soliga sluttningar eller på gröna tak. Om sandmiljöer nyskas är det fördelaktigt att så in torrängsarter och värdväxter, såsom getväppling eller käringtand. GYF regleras inte i detaljplan, men det finns goda möjligheter att planera för lämpliga sandmiljöer. För bevarad naturmark, både på kvartersmark och allmän plats, bör det tas fram en skötselplan då öppna sandmiljöer är i behov av viss skötsel, eller visst slitage (för mycket slitage kan dock leda till artfattiga miljöer). Då eventuella förstärkande åtgärder inte säkerställs i detaljplanen bedöms påverkan avseende arter knutna till sandmiljöer bli något negativ.

Liljekonvalj, som påträffats inom planområdet, är fridlyst. Liljekonvalj är vanligt förekommande i regionen och kommunen. Även om ett genomförande av detaljplanen skulle medföra negativ påverkan på vissa enskilda växtindivider, så är bedömningen att det inte skulle påverka artens bevarandestatus, varken lokalt, regionalt eller nationellt. Någon dispens enligt artskyddsförordningen behövs därför inte.

Skyddad natur. Den del av planområdet som berörs av strandskydd föreslås planläggas som GATA och NATUR. Strandskyddet avses upphävas för gatan. Enligt 7 kap. 18 c § 1 miljöbalken kan strandskyddet upphävas om ett område redan har tagits i anspråk på ett sådant sätt att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Det finns redan en befintlig väg på platsen och strandlinjen, mellan gatan och sjön, som är exploaterad med privat bebyggelse i form av bostäder. På så vis går det att hävda att det aktuella området redan är ianspråktaget och att de värden som strandskyddet avser att skydda är begränsade på platsen. Påverkan avseende strandskydd blir därför neutral. Strandskyddets upphävande motiveras vidare i planbeskrivningen.

Grundvatten. Påträffade föroreningar (se avsnitt om förorenade områden längre ner) och markens goda genomsläpplighet medför att det vid ett genomförande av den föreslagna detaljplanen finns risk att föroreningar sprider sig till grundvattnet. Föroreningarna bedöms utgöra en risk om de ligger kvar när marken omvandlas till bostadsändamål. I plankartan anges att startbesked inte får ges för byggnad förrän markens lämplighet säkerställts genom sanering av förorenad mark. På så vis hanteras riskerna och negativ påverkan på grundvattnet kan undvikas. I samband med saneringsarbeten bör det, enligt den miljötekniska utredningen (Geoveta, 2019) skrivas in skyddsåtgärder i miljökontrollplanen. Det gäller särskilt vid markarbeten i norra delen av planområdet, där alifater påträffats. Det regleras ej i planen.

En utbyggnad enligt föreslagen detaljplan innebär att större ytor hårdgörs, vilket kan påverka bildandet av grundvatten. I föreslagen utformning av dagvattenhanteringen inom planområdet, som presenteras i dagvattenutredningen (WSP, 2024), rekommenderas därför öppna växbäddar som möjliggör infiltration av renat dagvatten till grundvattnet. Växtbäddar och skelettjordar som omhändertar vägdagvatten föreslås dock anläggas med tätskikt och vidare avledning, för att inte riskera att förorenat vatten når grundvattenmagasinet. På så vis säkras förutsättningar för grundvattenförekomsten att även fortsättningsvis bibehålla god kvalitativ och kvantitativ status.

Genomförd grundvattenmätning visar på stabila och relativt djupa grundvattennivåer. Den geotekniska utredningen (Sweco, 2016) konstaterar att schakt under grundvattennivån skulle kräva länshållning av

stora volymer grundvatten och det avråds därför. Då grundvattnet ligger djupt bedöms den schaktning som detaljplanen ger upphov till (vid anläggande av garage mm) inte påverka grundvattnet.

Med föreslagna planåtgärder och med en dagvattenhantering enligt framtaget förslag bedöms påverkan på grundvattnet bli neutral.

Ytvatten. Ett genomförande av detaljplaneförslaget leder till en ökning av andelen hårdgjord yta inom planområdet och en ökad avrinning. Dagvattenutredningen (WSP, 2024) konstaterar att de flödes- och föroreningsökningar som följer av exploateringen med god marginal kan kompenseras för genom lokalt omhändertagande av dagvatten. Avrunnen volym begränsas också av en utförandebestämmelse i plankartan som anger att minst 50 procent av kvartersmarkens totala yta ska vara genomsläpplig. De genomsläppliga jordarna gör att förutsättningarna för lokalt omhändertagande av dagvatten genom infiltration bedöms vara mycket goda.

För att kunna uppfylla kravet på att fördröja och rena 20mm nederbörd (kommunens åtgärdsnivå) krävs ca 261m³ fördröjningsvolym på kvartersmark och ca 135m³ på allmän plats. Dagvatten föreslås i dagvattenutredningen att fördröjas och renas i skelettjordar (med biokol), infiltrationsdiken och multifunktionella gräsytor. Behovet av infiltrationsytor för att hantera regnvatten från tak kan reduceras om taken beläggs med vegetation.

Utifrån föroreningsberäkningarna som gjorts i dagvattenutredningen beräknas föroreningsmängden som släpps ut från planområdet minska efter ett genomförande av detaljplanen, med rening och fördröjning enligt framtaget förslag. Det gäller för samtliga studerade ämnen (inklusive ämnen som är i den sämsta klassen i Drevviken), med ett undantag. Undantaget är antracen där halten i avrunnet vatten minskar, men där ökningen av avrunnen volym från kvartersmark gör att mängden över ett år ökar marginellt (med 2 procent). Ökningen är inom beräkningens felmarginal och den bedöms inte leda till mätbara skillnader i recipienten, särskilt inte då dagvattnet genomgår ytterligare rening nedströms i Dammräsk. Sammanfattningsvis bedöms den, i dagvattenutredningen, föreslagna dagvattenhanteringen vara tillräcklig för att möjligheterna att nå miljökvalitetsnormerna i recipienten inte ska försämrats.

För att reningsanordningarna ska bibehålla sin reningsfunktion krävs kontinuerlig skötsel. Sandfång kommer eventuellt också att krävas, för att infiltrationsanläggningarna inte ska sättas igen. Detaljerad placering och dimensionering görs i senare skede. Hänsyn behöver då tas till underliggande ledningar och till garaget, som förhindrar infiltrering i marken.

Ett genomförande av detaljplaneförslaget, inklusive planåtgärden om markens genomsläpplighet och en dagvattenhantering i linje med det som föreslås i dagvattenutredningen bedöms inte medföra några negativa effekter för recipienten. Detaljplanens påverkan bedöms därför som neutral.

Kumulativa effekter. Konsekvenserna för natur och vatten som följer av Stadsutvecklingsplanens genomförande sammanfattas i en miljökonsekvensbeskrivning (Geoveta och Iterio, 2017). Där framgår att bebyggelseutvecklingen medför att naturmark kommer att tas i anspråk. I planeringsarbetet har dock exploatering i områden med de högsta naturvärdena och i lokala och regionala grönstråk i möjligaste mån undvikits.

Med hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten redovisas lämpliga lägen för större dagvattenanläggningar i STUP:en och dess miljökonsekvensbeskrivning – bland annat vid Dammräsk, Jutskåren och Norrby gårde, som alla hanterar vatten som avrinner mot Drevviken. Dammräsk är utbyggt och övriga anläggningar är under planering. Om åtgärderna genomförs bedöms föroreningsbelastningen till Drevviken minska jämfört med nuläget, trots den planerade exploateringen. Minskningen blir dock inte tillräcklig för att ge utslag vad gäller Drevvikens status.

Med något positiv eller neutral påverkan på vattenförekomsten och med negativ påverkan avseende naturmiljö görs bedömningen att detaljplanen (tillsammans med övrig utveckling inom Stadsutvecklingsplanens område) bidrar till något negativa kumulativa effekter.

Tabell. (X)= med planåtgärd

3. SOCIALA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Kommunikation, tillgänglighet och service. Offentlig service saknas inom planområdet, men planområdet ligger i närheten av port 73, samt mellan de växande stadsdelarna Vega och Handen, där det finns service i form av butiker, restauranger, kultur, vård och skola/förskola. Närmsta förskola är belägen ca 250 meter norr om planområdet. Större grundskolor hittas i Handen och i Vega.

Drygt 1km från planområdet finns pendeltågsstationer i både Handen och Vega. Busshållplats finns på Nynäsvägen, ca 400m från planområdet. Området kan upplevas som otillgängligt för icke-bilburna. Den norra delen av planområdet är instängslad och på lokalgatorna sker gång och cykel i blandtrafik. För att ta sig till målpunkter öster om järnvägen krävs omvägar – passager över järnvägen finns i norr (Kolartorps allé) samt i söder (gång- och cykelbro som leder till Handens stationsväg). I kommunens cykelplan har sträckan mellan Vega och Handen pekats ut som en saknad länk. Med bil sker angöring till området via Kolartorp och främst Kolartorpsvägen, som knyter an till Kolartorps allé.

Rekreation och upplevelsevärden. Inom planområdet är det främst Åsbarrskogen som hyser upplevelsevärden. Den är inte utpekad som ett tätortsnära grönområde i kommunens översiktsplan, men den har i dialog med kommuninvånare (genom kommunens parkenhet) lyfts fram som en målpunkt för bland annat hundpromenader. Vid platsbesök fanns spår av användning i slätten. Åsbarrskogen har ett lokalt värde för exempelvis barn och hundägare, men upplevelserna påverkas negativt av närheten till Nynäsbanan och den angränsande lagerverksamheten.

Troligtvis väljer de flesta att ta sig till närbelägna Rudans naturreservat för rekreation och längre naturvistelser. En entré till Rudan ligger drygt 1 km väster om planområdet. I Rudan finns tätortsnära natur med mycket goda möjligheter till naturrekreation och träning, genom anlagda vandringsleder, elljusspår och mountainbikeslingor. Det finns även en discgolfbana och vintertid prepareras skidspår för längdskidåkning. Närliggande Övre Rudan är även en fin och uppskattad badsjö. Från planområdets södra del är det ca 200m till en strand med badbryggor.

Riksintresse. Planområdet omfattas inte av riksintresse för friluftsliv.

Tystnad. Planområdet är inte en del av och ligger inte nära något av kommunens tysta områden.

Trygghet. Området kring lagerbyggnaden är instänglat och omgivningarna kan upplevas som otrygga. Vid platsbesök fanns flera övergivna och sönderslagna bilar på grusplanen i områdets västra del – en plats som pekats ut som otrygg i dialoger med kommunens parkenhet.

Offentliga rum. Inom området finns inga tydliga offentliga rum, men ett par hundra meter söder om planområdet finns en badstrand. En mindre lekplats för små barn hittas på Ångsvägen ca 100m bort.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Tätorts- eller bostadsnära natur				
Rekreation				
Riksintresse				
Offentlig service				
Offentliga rum				
Tystnad				
Kommunikation och tillgänglighet				
Trygghet				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Kommunikation och tillgänglighet. Detaljplaneförslaget möjliggör för nya bostäder, som enligt trafikutredningen (WSP, 2024) kommer medföra fler fordonsrörelser i området. Trafikökningen beräknas i trafikutredningen vara högst på sträckan som ansluter till Kolartorps allé. En trafikstringsanalys har gjorts, där det beräknas att detaljplanen ger upphov till ca 450 nya bilresor per dag i närområdet. I det övriga vägnätet i Handen bedöms det uppstå viss kapacitetsbrist i framtiden, men detaljplanens bidrag till det är litet och inga ytterligare åtgärder krävs enligt trafikutredningen. Parkeringsbehovet beräknas till totalt ca 300 platser som i huvudsak föreslås förläggas ett gemensamt i

garage under mark i planområdets norra del. Med en samlad parkeringslösning kan fordonsrörelserna koncentreras till planområdets norra del.

Som en del av planförslaget ingår förbättringsåtgärder på Tallbacksvägen, som får kommunal standard med ytor för gående. En ny gata föreslås också utmed järnvägen, där det tillkommer ett cykelstråk som sammankopplar planområdet med Vega och med Handen. Ett genomförande av planförslaget skulle förbättra förutsättningarna för gång- och cykel i kommundelen. På så vis väntas ett genomförande av detaljplanen medföra positiv påverkan avseende kommunikation och tillgänglighet. Barriäreffekter kvarstår dock för rörelser i öst-västlig riktning. För att uppnå gena, säkra och trygga kopplingar hela vägen till Handen och Vega finns även behov av ytterligare åtgärder utanför planområdet.

Rekreation och bostadsnära natur. Åsbarrskogen undantas från exploatering och planläggs som NATUR. Därmed kan den även i framtiden utgöra en miljö med rekreativa värden för de boende i närområdet. Ny bebyggelse som skärmar av mot järnvägen och övriga bullerdämpande åtgärder inom detaljplaneprojektet kan bidra positivt till upplevelsevärde, då Åsbarrskogen väntas få en lägre ljudnivå. Vid ett genomförande av detaljplanen ramas Åsbarrskogen in av ny bebyggelse, vilket kan medföra en risk att skogen upplevs som en del av den privata bostadsgården och att den upplevda tillgängligheten därmed minskar. Med tydliga entréer mot gatan kan det åtgärdas.

Bostadsgårdarna kan i och med tillämpningen av grönytefaktor (GYF) ge ett tillskott av nya rekreativa miljöer som idag inte finns på platsen. I det förslag som presenterats av byggaktören visas ängsytor, odlingsytor och plats för lek, med mera. GYF regleras inte i detaljplanen.

Sammantaget bedöms planförslaget inte leda till någon större förändring av rekreativsmöjligheterna på platsen och detaljplanens påverkan blir neutral.

Offentliga rum. De nya bostadsgårdarna har potential att bli nya mötesplatser för de boende, som idag inte finns inom planområdet. Förslaget medför även att rörelsestråket mellan Handen och Vega knyts ihop via planområdet. Vistelseytorna på bostadsgårdarna och inom kvartersmarken är dock i första hand för de boende i kvarteret, och inte offentliga rum. Detaljplanen medför på så vis ingen egentlig skillnad jämfört med nuläget och påverkan bedöms som neutral.

Offentlig service. En förskola med sex avdelningar och tillhörande förskolegård (med möjlighet att uppnå friyta om ca 25m²/barn) planeras inom planområdet. Förskolan ger ett tillskott av förskoleplatser i Handen. Planförslaget medför således positiv påverkan vad gäller offentlig service. Ingen annan offentlig service föreslås, men kommunikationsmöjligheterna och tillgängligheten till Handen och Vega, där offentlig service finns, förbättras.

Trygghet. Ny bostadsbebyggelse medför ökad närvaro på platsen under fler av dygnets timmar, vilket kan stärka upplevelsen av trygghet. När lagerverksamheten försvinner minskar den tunga trafiken i området, vilket förväntas förbättra tryggheten för oskyddade trafikanter i närområdet. Mot denna bakgrund bedöms detaljplanen medföra positiv påverkan avseende trygghetsaspekterna.

Trygghetsaspekter i rörelsestråken som leder till planområdet bör också beaktas, exempelvis gällande den gång- och cykelbro som leder över Nynäsbanan söder om planområdet (detta är dock utanför planområdet och ingår inte i detaljplanen).

4. KULTURELLA VÄRDEN

BESKRIVNING AV NULÄGET

Landskapsbild. I planområdets norra del dominerar lagerbyggnaden. I mitten reser sig åsbarrskogen, som med sina sandiga, branta och trädbevuxna sluttningar utgör ett utmärkande drag för området. Åsbarrskogen är en rest av den sandås som så tydligt präglade Handen och den bildar därför en viktig och identitetsskapande miljö i närområdet. I öster är Nynäsbanan en tydlig barriär. I söder och väster angränsar planområdet till sammanhållna byggelse i form av fristående villor med grönskande gårdar. Inom planområdet finns en mindre väg, eller stig, som går mellan lagerbyggnaden och skogsområdet och som sedan viker av söder ut längs Nynäsbanan. Det finns inte några betydande utblickar eller siktlinjer från området.

Byggnadsminnen, fornlämningar och kulturhistoriska landskap. Det finns inte några kulturhistoriskt värdefulla byggnader eller landskap inom planområdet. Det finns inte heller några registrerade fornlämningar.

Riksintresse. Planområdet ingår inte i något riksintresse för kulturmiljövärden.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Landskapsbild		(X)		
Byggnadsminnen				
Fornlämningar				
Kulturhistoriska landskap och byggnader				
Riksintresse				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Landskapsbild. Strukturen i planområdet och dess närhet förändras märkbart med föreslagen bebyggelse, som skiljer sig från den omgivande småhusbebyggelsens skala. Ny bostadsbebyggelse är väl synlig från järnvägen. Lokaliseringen gör att bebyggelsen kommer att upplevas som en ny entré till Handen och den regionala stadskärnan, för resenärer som kommer norrifrån med pendeltåg. Det ställer krav på en noga uttänkt gestaltning.

För att bebyggelsen mot järnvägen ska få en uppbruten form föreslås byggnadernas höjder regleras med bestämmelser som bland annat anger att max 30% av byggnaderna får ha högsta angivna nockhöjd och att resterande del ska vara minst tre meter lägre. Bottenvåningarna ska gestaltas avvikande och byggnader med längre fasader ska visuellt delas upp genom variation i fasaduttryck och materialval. Med en utformning likt planförslaget blir mötet med järnvägen mer varierat och intressant både för boende och för personer som passerar.

Den högre bebyggelsen närmast järnvägen trappas av mot väster för att möta villabebyggelsen på ett känsligare sätt. Även detta regleras med höjd på byggnadsverk. Längst i väster regleras bebyggelsen som radhus.

Åsbarrskogen undantas från exploatering och behåller sin nuvarande form och karaktär.

Planåtgärder säkerställer att övergången från ny till befintlig bebyggelse blir mildare och ett bevarande av åsbarrskogen gör att befintliga landskapsvärden värnas. Strukturen i område förändras dock märkbart med föreslagen bebyggelse, som utvidgar den täta staden västerut. Sammantaget bedöms den påverkan på landskapsbilden som detaljplanen möjliggör medföra något negativ påverkan.

Riksintressen, byggnadsminnen, fornlämningar och kulturhistoriska landskap. Inga övriga kulturhistoriska värden eller landskap påverkas av detaljplaneförslaget. Påverkan blir därmed neutral.

Tabell. (X)= med planåtgärd

5. RISK FÖR HÄLSA OCH MILJÖ

BESKRIVNING AV NULÄGET

Luftkvalitet och växthusgaser. Inom Haninge kommun är står trafiken för de största utsläppen av växthusgaser. Nybyggnation är också alltid förknippat med stora punktutsläpp. Planområdet ligger i service- och kollektivtrafiknära läge, ca 1km från pendeltågsstationerna i Handen och Vega. Närmaste busstation ligger mindre än 400 meter från området. Det innebär goda möjligheter till effektiva transportalternativ.

Enligt luftföroreningskartor från Östra Sveriges Luftvårdsförbund klaras miljökvalitetsnormen gällande dygnsmedelvärde för partiklar samt kvävedioxid med god marginal inom området, vilket innebär att luftkvaliteten är god.

Buller. Järnvägen utgör en påtaglig bullerkälla och en källa till vibrationer. Trafikverkets prognos för år 2040, för framtida trafik på järnvägen, visar på en ökning av antalet pendeltåg (från 200 till 221) och en minskning av antalet godståg (från 22 till 9). Endast fyra godståg prognosticeras att passera planområdet nattetid, vilket innebär att maximal ljudnivå för pendeltåg blir dimensionerande (då maximal ljudnivå får överskridas högst fem gånger nattetid). Vägtrafiken är inte betydande ur bullersynpunkt. I dagsläget går tung trafik periodvis till logistikcentralen inom planområdet. För prognosår 2040 räknas den generella trafikmängden upp enligt trafikutredningen (WSP, 2024).

Vibrationer. Markvibrationer kan påverka människor och byggnader, i synnerhet när hus och spår är grundlagda på lera, sand eller annan mjuk mark. Gods- och persontåg passerar på Nynäsbanan intill planområdet, vilket kan ge upphov till vibrationer. Även vägtrafik kan ge upphov till vibrationer, men i detta fall bedöms järnvägen som den dominerande och dimensionerande källan. Vibrationsnivåerna beror på en rad faktorer, så som tågtyp, hastighet, banans skick, avstånd mellan bana och byggnad, samt byggnadens egenskaper. Med anledning av förekommande risker har vibrationsmätningar utförts i sju punkter inom planområdet. Resultatet har sammanställts i en vibrationsutredning (WSP, 2024).

Resultatet visar att generella riktvärde för komfortvibrationer i bostäder (0,4 mm/s RMS) riskerar att överskridas vid ett fåtal mätpunkter. Det rör sig uteslutande om mätpunkter närmast järnvägen, där ny bostadsbebyggelse föreslås. För att undvika olägenheter för människor behöver planerad bebyggelse anpassas med hänsyn till vibrationer.

Risk för olyckor. Det aktuella planområdet ligger i ett utsatt läge nära Nynäsbanan (järnväg). På Nynäsbanan transporteras farligt gods. Med anledning av det har en riskanalys tagits fram (Brandskyddslaget, 2019). När möjliga olycksrisker kopplade till järnvägen vägs in blir bedömningen att risknivån inom planområdet är förhöjd och att säkerhetshöjande åtgärder krävs. Några övriga riskkällor, utöver järnvägen, bedöms inte påverka planområdet.

Förorenade områden. Under planarbetet har en miljöteknisk undersökning med riskbedömning tagits fram, med anledning av tidigare cementgjuteri inom fastigheten samt närliggande kemtvättsverksamhet. Undersökningen har visat att det i tre provpunkter i planområdets norra del förekommer alifatiska kolväten i halter som överskrider riktvärden för känslig markanvändning (KM). I alla tre punkter ligger föroreningarna 0,5 - 1 meter djupt. Punkterna där alifaterna påträffats sammanfaller väl med områden med misstänkt fyllning och alifaterna kan sannolikt kopplas till fyllningsmaterialets sammansättning.

Resultatet av genomförd porgasmätning visade att triklormetan (kloroform), tetraklormetan och tetrakloreten har påträffats. Endast triklormetan förekommer, i en provpunkt, i halter över Naturvårdsverkets referenskoncentrationer för inomhusluft (Rfc), men under Rfc då värdet justerats med den förväntade spädningen. Föroreningen kan sannolikt kopplas till en äldre kemtvätt i sydväst.

Hela området präglas av jordarter med hög genomsläpplighet och hög spridningsrisk. Ytan där föroreningen i norr påträffats är till stor del asfalterad. Därför sker det troligtvis en begränsad infiltration i marken och riskerna för spridning och exponering bedöms i dagsläget vara låga. Även spridningen till ytvatten bedöms som låg, då transportsträckan är lång till närmsta ytvattenrecipient.

Översvämning. I söder, samt i planområdets mellersta/östra del, finns mindre lågpunkter (sammanlagt ca 400m³) med risk för vattenansamling vid kraftigare regn. Markens goda infiltrationsförmåga gör att området i dagsläget troligtvis inte påverkas märkbart av skyfall, eller av tillrinnande vatten, men i extrema fall kan vatten ansamlas i lågpunkterna. En kritisk punkt nedströms från planområdet är

Trafikverkets trumma, som leder vatten under järnvägen. Trumman avleder vatten från ett stort avrinningsområde och det bedöms i dagsläget inte ske någon ytlig avledning över järnvägen.

Markförhållanden. Området sluttar svagt österut. Enligt jordartskartan från SGU består de ytliga jordarna i området i huvudsak av isälvs sediment. På den kuperade marken i söder finns ett område med postglacial sand. Dessa jordarter har vanligtvis mycket hög hydraulisk konduktivitet, vilket innebär att de är genomsläppliga. Under ett yligt mullskikt utgörs jordarna av friktionsjord, främst stenig grusig sand och stenigt sandigt grus. Vid provtagning i samband med den geotekniska utredningen (Sweco, 2016) bedömdes marken inom planområdet vara relativt homogen och djup till fast berg varierade mellan 8,5 och 24 meter under mark. Friktionsjorden har medelhög till mycket hög relativ fasthet. Enligt den geotekniska utredningen bedöms det inte finnas några problem med stabiliteten och ingen risk för skadliga sättningar, för befintliga förhållanden.

Strålning. Mätning av markradon i området har utförts och med avseende på radongashalterna från jordluft klassificeras undersökningsområdet som normalradonmark. Intill järnvägen finns elektromagnetiska fält, som i synnerhet är starka när tåg passerar, men som snabbt avtar en bit från järnvägen. Strålsäkerhetsmyndigheten bedömer att magnetfält upp till 0,2 μT i ett årsmedelvärde i boendemiljö är normala.

Lokalklimat. Planområdet upplevs inte som särskilt blåsigt, eller utsatt för stark solinstrålning. Växtligheten som ramar in planområdet bidrar med klimatreglering och skugga.

Planförslagets påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Luftkvalitet och växthusgaser				
Buller			(X)	
Vibrationer			(X)	
Risk för olyckor			(X)	
Förorenade områden				(X)
Översvämning			(X)	
Markförhållanden			(X)	
Strålning				
Lokalklimat				

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Luftkvalitet och växthusgaser. I byggskedet genereras stora växthusgasutsläpp som bland annat kan kopplas till arbetsmaskiner, förberedande markarbeten, samt konstruktion och material. Någon livscykelanalys, för att beakta bebyggelsens utsläpp i samtliga skeden, har inte gjorts. Föreslagen detaljplan leder till fler fordonsrörelser i området. Enligt den trafikutredning som tagits fram under planarbetet väntas ca 450 bilrörelser per vardagsdygn genereras. Med närhet till pendeltåg bedöms det finnas goda förutsättningar för att resa med kollektivtrafik, men det är osäkert hur resvanorna för boende i kvarteret kommer se ut. Sammantaget leder detaljplanen till något negativa effekter avseende växthusgaser. Luftkvaliteten bedöms inte påverkas så att miljö kvalitetsnormerna för luft överskrids.

Buller. Ekvivalent ljudnivå vid fasad beräknas för föreslagna byggnader vid järnvägen uppgå till 64 dBA. Det är över riktvärdet enligt trafikbullerförordningen. För övriga bostadshus är bullernivåerna vid fasad under riktvärdet. För bostäder med ekvivalent ljudnivå på 60-65 dBA vid fasad gäller antingen att bostaden måste vara under 35m² eller att minst hälften av bostadsrummen ska vara vända mot en tyst sida (<55dBA ekvivalent ljudnivå och <70 dBA maximal ljudnivå). Detta går att uppfylla. Dock uppfylls inte kravet för hela bostadsgårdarna bakom husen närmast järnvägen. För att få till en god ljudnivå på samtliga uteplatser behöver bullerdämpande åtgärder införas.

I bullerutredningen (WSP, 2024) föreslås avskärmningar i ”släppen” mellan bebyggelsen närmast järnvägen. Avskärmningarna kan vara i form av glasskärmar eller cykelförråd. Med föreslagna åtgärder sänks ljudnivåerna på bostadsgårdarna och det går att anlägga uteplatser som förhåller sig till trafikbullerförordningen. Detta säkerställs genom en planbestämmelse om skydd mot störningar (m_2). Att notera i sammanhanget är dock att bullernivåer som är i linje med trafikbullerförordningen inte nödvändigtvis är att betrakta som hälsosamma.

Med föreslagna åtgärder beräknas även förskolegården nå riktvärdet om 50 dBA på nästan hela ytan (enligt riktvärdet ska det uppnås på 50 procent av ytan som är avsedd för lek och vila).

Ett genomförande av detaljplaneförslaget väntas medföra ökad biltrafik. Trafikökningen är från en låg nivå och hastigheterna på gatorna i och invid planområdet är låga. Vägtrafikbullret väntas därför inte påverka möjligheterna att uppfylla riktlinjerna i trafikbullerförordningen.

Med införandet av planåtgärder bedöms detaljplanens påverkan bli neutral. För närliggande villor väster om planområdet kan bullersituationen bli något bättre jämfört med idag, i och med att den nya bebyggelsen fungerar som ett bullerskydd mot järnvägen.

Vibrationer. För att undvika olägenheter för människor behöver planerad bostadsbebyggelse anpassas med hänsyn till vibrationer. Vibrationsutredningen (WSP, 2024) visar att riktvärdet för komfortstörande vibrationer på 0,4 mm/s RMS kan innehållas i markplan om lämplig grundläggnings- och bjälklagstyp används för byggnaderna närmast järnvägen. Konstruktion (bjälklag) och grundläggningen behöver utredas vidare av konstruktör i senare skede. Generellt kan det sägas att tyngre byggnader med fler än tre våningar (vilket föreslås närmast järnvägen) och byggnader med pålgrundläggning, har bättre förutsättningar ur vibrationssynpunkt. Med tekniska anpassningar kan riktvärdet för komfortvibrationer nås. En planbestämmelse för skydd mot störningar (m_3) skrivs också in för husen närmast järnvägen. Den anger att byggnader ska grundläggas och utformas så att komfortvägd vibrationsnivå inte överstiger 0,4 mm/s. Med anledning av det bedöms planens påverkan, med planåtgärd, som neutral.

Risk för olyckor. Ny bostadsbebyggelse föreslås ca 30 meter från närmaste spårmit. Avståndet är kortare än Länsstyrelsens rekommenderade skyddsavstånd, vilket gör att riskreducerande åtgärder krävs. En planbestämmelse (m_1) för byggnaderna närmast järnvägen skrivs in. Där ställs krav på att entréer och utrymningsvägar, friskluftsintag, fasader samt fönster ska anpassas och utformas på ett sätt som minskar riskerna i samband med en eventuell olycka med farligt gods på järnvägen. Förskolegården placeras bakom skyddande bebyggelse. Områden mellan de föreslagna bostadshusen och Nynäsbanan uppmuntrar inte till stadigvarande vistelse.

Med föreslagna riskreducerande åtgärder bedömer riskutredningen (Brandskyddslaget, 2019) att ny bebyggelse kan uppföras på ett sådant sätt att det inte uppstår oacceptabla risker. Detaljplanens påverkan, med planåtgärder, anses vara neutral.

Förorenade områden. Då markföroreningar förekommer i halter över känslig markanvändning behöver marken saneras för att bli lämplig för bostadsändamål. I plankartan regleras krav på sanering genom villkor för startbesked, som anger att startbesked får inte ges för byggnad förrän markens lämplighet för bebyggelse har säkerställts genom sanering av förorenad mark. Mark som omfattas av saneringskravet ligger i planområdets norra del. I den framtagna markmiljöundersökningen (Geoveta, 2019) rekommenderas att jord ner till 1,5 meter under mark schaktas bort. Kompletterande och kontrollerande prover bör därefter tas i schaktbotten för att säkerställa att hela föroreningen tagits bort. Den punkt där porgasmätningarna visade på förhöjda halter ligger inom åsbarrskogen och kommer inte påverkas av exploatering.

Med en planbestämmelse som säkerställer att befintliga föroreningar avlägsnas i samband med exploatering minskar risken för spridning. Ett genomförande av detaljplanen kan därför leda till en något positiv påverkan i kategorin förorenade områden.

Översvämning. Med ökad andel hårdgjorda ytor ökar riskerna för stående vatten och översvämningar. För att motverka det höjdsätts och utformas området på ett sådant sätt att marköversvämning inte skadar byggnader eller anläggningar. Gator höjdsätts generellt lägre, så att vatten kan avrinna ytledes från bebyggelsen till gatan och vidare. Markens höjd regleras med plushöjder.

Ett genomförande av detaljplaneförslaget skulle medföra att befintliga lågpunkter delvis bebyggs och fylls ut (ca 400 m³). För att inte förvärra situationen nedströms behöver fördröjning av motsvarande volym säkerställas inom planområdet. I dagvattenutredningen föreslås nya lågpunkter, delvis i form av nedsänkta växtbäddar på torg men också i form av multifunktionella grösytor. Skyfallsvatten leds mot lågpunkterna och när/om de fylls, så rinner vatten vidare utmed gatorna.

På Tallbacksvägen, i planområdets västra del, finns en lågpunkt i gatan. För att undvika stående vatten på gatan och för att undvika att vatten därifrån okontrollerat rinner in på kvartersmark föreslås en fördröjningsyta/torrdamm på allmän plats (NATUR), precis nedanför åsbarrskogen. Fördröjningsytan

kan med fördel kopplas ihop med föreslagen fördröjning inne på kvartersmark, för en mer enhetlig skyfallshantering. Skyfallsytorna illustreras på plankartan, men de regleras ej.

I dagvattenutredningen har flöden efter ett genomförande av detaljplaneförslaget, medräknat föreslagna åtgärder för rening och fördröjning av dagvatten, beräknats. Resultatet visar att flödena till ledningsnätet minskar i den framtida situationen (efter fördröjning), jämfört med nuläget. Det innebär att planförslaget inte bedöms medföra någon försämring nedströms.

Med föreslagen detaljplan uppstår inga översvämningrisker inom planområdet eller nedströms planområdet. Detaljplanens påverkan avseende översvämningrisker bedöms därför som neutral.

Markförhållanden. Ny bebyggelse föreslås i huvudsak på flack mark inom planområdet, medan den kuperade åsen lämnas. Vid bebyggelse i söder och vid anläggande av förskolegården kommer arbeten till viss del ske inom eller i direkt närhet till åsen. Åsens sluttningar är erosionskänsliga, vilket behöver beaktas vid schaktning. I gestaltungsförslaget för kvartersmarken och förskolegården föreslås en stödmur mot åsens slänt i öster.

I det övriga planområdet rekommenderar den geotekniska utredningen (Sweco, 2016) att grundläggning av byggnader sker med platta på mark i naturligt lagrad jord och på bädd av packad fyllning av bergkrossmaterial, efter att befintlig organisk jord bortschaktats. I projekteringskedet bör geotekniker och konstruktör fortsatt utreda grundläggningsförutsättningarna. Markförhållandena, med den erosionskänsliga åsen, är utmanande men utmaningarna bedöms gå att bemöta med hjälp av byggnadstekniska åtgärder. Förutsatt att relevanta åtgärder genomförs får detaljplanen neutral påverkan.

Strålning. Med planerat avstånd mellan bebyggelse och järnväg (30 meter) bedöms den tillkommande bebyggelsen inte utsättas för risker eller långvarig strålning över 0,2 µT som årsmedelvärde.

Radonmätningarna i den geotekniska undersökningen visar att undersökningsområdet klassas som normalradonmark, vilket innebär att grundläggning skall utföras som radonskyddande.

Radonmätningarna kan behöva kompletteras i bygglovsskedet. Med byggnadstekniska åtgärder kan situationen kring radon hanteras. Planens påverkan bedöms som neutral.

Lokalklimat. Lokalklimatet bedöms inte ändras i särskild stor omfattning. Påverkan blir neutral.

Tabell. (X)= med planåtgärd

6. ÖVRIGA VÄRDEN				
BESKRIVNING AV NULÄGET				
Riksintresse – Nynäsbanan. Planområdet ligger precis intill Nynäsbanan. Nynäsbanan omfattas av riksintresse för trafikslagets anläggningar enligt 3 kap. 8 § miljöbalken, vilket innebär att området så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Exploatering nära Nynäsbanan får inte påverka möjligheterna till drift och underhåll av anläggningen, eller anläggningens framtida utveckling.				
Påverkansgrad	Negativ	Något negativ	Neutral	Positiv
Övriga riksintressen				
SAMMANFATTNING PÅVERKAN				
Riksintresse – Nynäsbanan. Bebyggelsen, samt dragningen av gång- och cykelbanan föreslås placeras på ett sådant sätt att Nynäsbanan inte påverkas utifrån riksintressets syften. I föreslagen detaljplan regleras placeringen så att varken bebyggelse eller gång- och cykelbanan bedöms påverka tillkomsten eller nyttjandet av Nynäsbanan. Avståndet mellan bebyggelsen och järnvägen gör inte att framtida drift av anläggningen påtagligt försvåras. I dagvattenutredningen beräknas flödet till ledningsnätet, efter ett genomförande av detaljplanen, minska jämfört med nuläget. Det gör att detaljplanen inte leder till någon ökad belastning på den trumma (norr om planområdet) som leder vatten under järnvägen. Påverkan på riksintresset bedöms således som neutral.				

EKOSYSTEMTJÄNSTER

BAKGRUND

Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som naturens ekosystem ger oss människor. Tjänsterna kan delas in i fyra grupper utifrån funktion. **Försörjande** ekosystemtjänster är de livsnödvändiga resurser som naturen tillhandahåller, till exempel syre, rent vatten och råvaror. **Kulturella** ekosystemtjänster omfattar andliga och upplevelsemässiga värden som bidrar till vårt välbefinnande, till exempel skönhet, inspiration och rekreation. **Reglerande** ekosystemtjänster är nyttan människor har av ekosystemfunktioner som påverkar miljöfaktorer, till exempel klimat, översvämningar och avfallsnedbrytning. **Stödjande** ekosystemtjänster är grundläggande funktioner i ekosystemen som är en förutsättning för alla de andra ekosystemtjänsterna, till exempel fotosyntes och biokemiska kretslopp.

I planeringen ska ekosystemtjänsterna identifieras och synliggöras för att beaktas i avväganden mellan olika intressen. Det finns också möjlighet att skapa nya ekosystemtjänster i samband med exploatering och förvaltning, framförallt i områden där det råder brist på ekosystemtjänster. Det finns flera nationella mål som lyfter vikten av integrering av ekosystemtjänster i planeringen av den byggda miljön.

BESKRIVNING NULÄGE

En förenklad ekosystemtjänstanalys har genomförts med hjälp av Boverkets verktyg ESTER 2.0 och analysen har även kompletterats med information från kartläggningen av ekosystemtjänster i Haninges regionala stadskärna (Ekologigruppen, 2016). I kartläggningen har åsbarrskogen och den sandiga och grusiga slänten till viss del pekats ut som områden med betydelse för ett flertal ekosystemtjänster. Villabebyggelsen i söder och övrig naturmark inom området har översiktligt klassats som ett bebyggelseområde med betydelse för ett flertal ekosystemtjänster. Tjänsterna som levereras är även av betydelse för den tätare stadskärnan. Den idag exploaterade ytan med logistikbyggnaden anses sakna betydelse för ekosystemtjänster i den regionala stadskärnan.

Försörjande. Det finns få försörjande ekosystemtjänster i närområdet. Det går möjligtvis att hävda att småskalig odling och mindre fruktträd i villaträdgårdarna, samt blåbärsriset, som dominerar i åsbarrskogens markskikt, kan bidra till matförsörjningen. Men bidraget är högst marginellt. Eftersom planområdet är beläget ovanpå en grundvattenförekomst anses det ha betydelse för vattenförsörjning. Marken har god genomsläpplighet, men hur mycket naturmarken inom planområdet faktiskt bidrar till grundvattenbildningen är svårt att avgöra.

Reglerande. Grönskan har visst värde för klimatreglering och luftrening, medan stora värden finns i dess bullerdämpande effekter och erosionsskydd. Sandslänter är lättroderade och växternas rötter binder sanden och håller den på plats. För bakomliggande bebyggelse har den nuvarande grönskan sannolikt stor bullerdämpande effekt, framförallt under sommarhalvåret då träden bär löv. Eftersom områdets naturtyper har stort stödjande värde för pollinerande insekter, får det också mycket stor betydelse för de pollinerande insekternas reglerande tjänster.

Kulturella. Naturen inom planområdet har viss betydelse för kulturella ekosystemtjänster. Stigar och spontant iordningställda mötesplatser visar att området används för rekreation och viss fysisk aktivitet. Närheten till andra, större och mindre bullerutsatta, grönområden gör att naturen i planområdet främst har betydelse för de närboendes välbefinnande. Åsbarrskog är en naturtyp på tillbakagång, och det aktuella området är delvis påverkat av äldre tiders avverkning och sanduttag. Men åsbarrskogen utgör här en rest av den sandås som så tydligt präglat Handen och den bildar därför en identitetsskapande miljö i närområdet.

Stödjande. Naturen inom planområdet har en rad stödjande funktioner, men främst lokalt eftersom spridningssambanden mot närliggande naturområden är något försvagade. Åsbarrskogen har lång kontinuitet och är både ovanlig och skyddsvärd. Den utgör livsmiljö för många känsliga arter och bidrar positivt till områdets biologiska mångfald. Samma stödjande funktioner tillhandahålls av de värdefulla sandmiljöerna, samt de många tidigblommade sälgarna i områdets södra del, som är extra viktiga för sandlevande och pollinerande insekter. Eftersom det är naturmark utan nämnvärd skötsel bidrar området även till jordmänsbildning och bibehållandet av de naturliga kretsloppen. Även villaträdgårdarna bidrar till viss del med liknande tjänster.

SAMMANFATTNING PÅVERKAN

Försörjande. Marken har fortsatt betydelse för grundvattenbildning. En stor del av området kommer fortsatt vara genomsläpplig och med föreslagen dagvattenhantering och sanering minskar riskerna att föroreningar når grundvattnet. Gestaltungsforlaget av kvartersmarken visar att ytor för småskalig odling iordningställs. Det är positivt sett till de försörjande tjänsterna, men även för kulturella tjänster.

Reglerande. Åsbarrskogen bevaras och dess reglerande värden består. Fler rörelser i sandslänterna (främst på förskolegården) kan påverka växtligheten och försämra förmågan att förhindra erosion. Sandslänterna har stort värde för insekter (pollinerare). Visst slitage, som håller sandytorna öppna, kan ur det perspektivet vara positivt, men planförslaget innebär också att delar av naturmarken exploateras med negativa följder för samma reglerande tjänst. Vid utformning av kvartersmarken kan förlorade sandmiljöer återskapas och besås med värdväxter. I gestaltungsforlaget visas exempelvis att en ängsyta ska anläggas. För dagens exploaterade yta i norr, som saknar värden för ekosystemtjänster, finns möjligheter att med tillförd grönska enligt gestaltungsforlaget bidra till en förbättring jämfört med nuläget. Om och hur det sker är i detta tidiga skede osäkert.

Kulturella. Den del av naturen inom planområdet som bedöms ha högst kulturella värden bevaras, vilket är av betydelse även för boende utanför planområdet. Naturmiljöerna kommer dock minska överlag och en del stigar exploateras, vilket påverkar de kulturella tjänsterna negativt. Samtidigt planeras för naturlek på delar av bostadsgårdarna och på en del av förskolegården, vilket bidrar med nya värden. Att åsbarrskogen bevaras gör att det fortsatt går att utläsa de historiska dragen i landskapet.

Stödjande. De områden som har högst värde för biologisk mångfald bevaras. Planområdets (åsens) värde som ”stepping stone” bedöms kvarstå. För övriga delar av planområdet medför en exploatering enligt föreslagen detaljplan att möjligheterna att generera stödjande tjänster försämras.

MILJÖBEDÖMNINGEN UTFÖRD AV:

Harald Andersson, miljöplanerare

Med stöd av Sofie Nilsson, planarkitekt